

Museoviraston tutkimukset kohteessa Pyhtää Ahvenkoski Haasianiemi (Valtatie 7:n rakentamishanke)

Loka-marraskuussa 2010 pyhtäläinen arkeologian harrastaja Rune Nygård ilmoitti Museovirastoon silloiselle Kymenlaakson muinaisjäännösten suojelusta vastanneelle intendentille Pirjo Uinolle, että Ahvenkosken Haasianiemen itäpuoliselta alueelta on löytynyt metalliesineitä, mm. nuolenkärkiä, rautaveitsiä, rautaesineiden katkelmia ja nauvoja moottoritien rakennushankkeeseen liittyvän, suunnitellun yksityistien kohdalta. Löytöpaikka on kivikkoisen mäen lounaisrinteessä. Alueen länsi- ja eteläpuolella on kosteikkoa, joka on vanhaa merenlahtea. Löytöalue on matalalla, vain 2–5 metriä merenpinnan yläpuolella.

Valtatie 7:n Loviisan ja Kotkan välille rakennettava moottoritielinja oli inventoitu 2005 (Kreetta Lesell, Katja Vuoristo), Ahvenkosken osayleiskaava-alue oli inventoitu edellisenä vuonna, eli 2004 (Sirikka-Liisa Seppälä). Näissä inventoinneissa ei Haasianiemen itäpuoleiselta alueelta löydetty mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Lähimmät tunnetut muinaisjäännökset, Merikosken raudanvalmistuspaikka ja Vähä-Ahvenkosken Ryttersin autioitunut kylätontti, sijaitsevat Haasianiemestä 0,5–1,5 km länsiluoteeseen.

Toukokuussa 2011 Kymenlaakson museon arkeologi Marita Kykyri ja Museoviraston tutkijat Ilkka Kaskinen ja Eija Naakka tarkastivat paikan. He tekivät löytöalueelle kairauksia, joista ei löytynyt mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Paikalla olivat myös aluetta tutkineet arkeologian harrastajat Jouni Jäppinen ja Rune Nygård. Tarkastuksen yhteydessä he luovuttivat rautaesineistöä, joiden joukossa oli putkinuolenkärjeksi tulkittu esine.

Tarkastuksen jälkeen Museovirastossa keskusteltiin, miten suhtautua näihin löytöihin ja mitä niiden perusteella pitäisi tehdä. Tässä vaiheessa VT 7 -hanke oli jo edennyt niin pitkälle, että konkreettiset rakentamistoimenpiteet saattoivat alkaa minä hetkenä hyvänsä.

Toukokuussa 12.5. Helena Ranta sai Jouni Jäppiseltä viestin, jossa hän tulkitsi paikan veneenkorjausleiriksi tai venepolttohautauskentäksi ja ajoituksen esinetyypologian ja rannansiirtymän perusteella 800–1050-luvulle. Jäppinen oli ottanut kärjen ympäristöstä näytteen c14 -ajoitusta varten. Analyysi valmistui syksyllä ja Jäppiseltä saadun suullisen tiedon mukaan näytteen hiili osoittautui noin sata vuotta vanhaksi. Marraskuussa 2011 on odotettavissa uusi ajoitustulos.

Kesäkuussa Museovirastossa (= Kantonen, Niukkanen, Ranta, Uino, Vanhatalo) päätettiin, että paikalla täytyy tehdä arkeologisia lisäselvityksiä. Tärkein tehtävä on saada Jäppisen ja Nygårdin paikalta poimimien esineiden tarkat löytöpaikat kartoitettua sekä saada kaikki esineet Museovirastoon tutkittavaksi ja samalla saada lisätietoa paikan luonteesta ja iästä. Päätettiin, että tutkimuskustannuksista vastaa tässä vaiheessa Museoviraston koekaivausryhmä.

Heinäkuussa 2011 koekaivausryhmä teki paikalla Simo Vanhatalon johdolla kahden päivän aikana 7.–8.7. pienimuotoisia koekaivauksia Jäppisen ja Nygårdin aikaisemmin löytämien esineiden löytöpaikoilla ja ympäristössä. Jouni Jäppinen ja Rune Nygård osallistuivat tutkimuksiin, he tarkastivat aluetta metallinpaljastimien avulla. Maastotöissä alueesta laadittiin yleiskartta, johon merkittiin aikaisemmin löydettyjen esineiden löytöpaikat. Alue dokumentoitiin myös digikuvaamalla. Esineiden löytöpaikkojen kohdille tehtiin pienet koekuopat, jotta saataisiin selville, liittyvätkö ne kiinteään muinaisjäännökseen. Alueen maasto on paikoin kivikkoista ja länteen ja etelään viettävää rinnettä. Muutamalla laajemmalla koekuopalla selvitettiin myös löytöalueiden välisiä tasaisia alueita, jotta saataisiin selville, onko siellä muinaisesta toiminnasta kertovia maan värjäymiä tai rakenteita. Tutkimusten yhteydessä merkkejä raudan käsittelystä (kuonakakkuja), mutta ei selkeitä raudan käsittelyyn, esim. pajaan, liittyviä rakenteita.

Museovirastossa oli se käsitys, että tien rakentaminen alkaa välittömästi tutkimusten jälkeen (myöhemmin kävi ilmi, että tietöiden alkamisaika on siirtynyt heinäkuusta urakkasopimusten tekemisen vuoksi). Lisätutkimusten tarpeellisuutta harkittiin, mutta aikataulun tiukkuuden ja kenttätöiden tulosten perusteella katsottiin kuitenkin, ettei tietöiden aloittamisaikaa ole syytä vaatia siirrettäväksi.

Heinäkuun tutkimusten jälkeen Jäppinen ja Nygård olivat jatkaneet kohteessa ja sen länsipuolen metsäsaarekkeilla haravointia metallinpaljastimen avulla ja löytäneet lisää sekalaista rautamateriaalia, pääasiassa rautanauvoja ja niittejä. Syyskuun alussa kävi ilmi, että Jäppinen & Nygård ovat löytäneet mielestään rautakautista keramiikkaa (kolme palaa). Keramiikan ajoitus ei ole yksiselitteinen. Saviastian palojen löytymisen yhteydessä Jäppinen ja Nygård olivat poistaneet myös turvetta erään heinäkuussa avatun koekuopan ympäristöstä. Siitä löytyi tuluskvartsia ja uunin tulipesään viittaavaa kiveystä. Tällaisia rakenteita ei havaittu heinäkuussa tehdyssä koekuopassa, koska alueen kohdalla oli metsäkoneen jättämä ajoura. Uusien löytöjen vuoksi sekä siksi, että kohteeseen liittyi ulkopuolista mielenkiintoa (Helsingin yliopisto, Timo Miettinen) päätettiin, että paikalla on tehtävä vielä jatkotutkimuksia. Päätöstä helpotti se, että moottoritien rakentamisen aloittaminen siirtyi alun perin ilmoitettua myöhäisemmäksi.

Museoviraston koekaivausryhmä tutki kohdetta Liikenneviraston ja Museoviraston yhteisellä rahoituksella viiden päivän ajan 12.–16.9. Tutkimuksissa keskityttiin hankkimaan lisätietoa saviastianpalojen löytöpaikasta sekä muista, heinäkuun tutkimusten jälkeen esiin tulleista havaintopaikoista. Heinäkuun koekaivausten yhteydessä löytyneiden ”kuonakakkujen” kohdalle tehtyjä kolmea koekuoppaa laajennettiin yhtenäiseksi tasokaivausalueeksi. Sen koillisreunasta, kahden maakiven välistä löytyi rakenteeltaan erikoisen ahjon jäännökset. Ahjon takaosassa oli hormirakennelma, joka oli tehty latomalla kiviä harvaan. Ahjon pohjoispuolella oleva alue, jolta Jäppinen oli poistanut turpeen heinäkuun tutkimusten jälkeen, osoittautui tarkemmissa tutkimuksissa matalaksi uunin jäännökseksi. Lisäksi tutkimusalueen pohjoisosaan, maakiven viereen tehdyn koekuopan kiveys viittasi matalaan uunirakenteeseen. Ahjo ja uuninjäännökset dokumentoitiin ja kaivettiin rakenteiden alapuoliseen maahan asti. Ahjosta ja sen ympäristöstä löytyneitä kuonakakkuja, palanutta savea ja hiiltä tullaan toimittamaan radiohiiliajoitukseen jälkitöiden aikana.

Syyskuun kaivausten aikana tielinjan vaikutusalueella tehtiin metsätöitä, mikä hankaloitti kohteen länsipuolen ympäristön tutkimista. Kenttätöet vietiin päätökseen 13.10., jolloin metsätöiden vuoksi tutkimaton alue moottoritien, meluvallin ja yksityistien kohdalta koekuopitettiin. Tutkimuksissa ei löytynyt mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa.

Vuoden 2011 kenttätöihin liittyvät jälkityöt ja raportti tullaan tekemään talven 2011–2012 aikana. Jälkitöiden yhteydessä selvitetään Jäppisen ja Nygårdin alueelta keräämät löydöt, joita on toimitettu Museovirastoon useassa erässä.

Tulkinta: Paikalla on todettu raudan käsittelyyn viittaava ahjo ja muita uunirakenteita. Tutkimuksissa kohteet on dokumentoitu. Niiden tarkempi ikä selviää vasta analyysitulosten valmistuttua. Rakenteiden ja paikalta löydetyn runsaan esineistön perusteella kohdetta ei pysty ajoittamaan.

Tutkimusten perusteella suunnitellulla tiehankkeen vaikutusalueelle ei ole sellaista kiinteää muinaisjäännöstä, jonka perusteella tätä aluetta koskevia rakentamissuunnitelmia pitäisi muuttaa.